

zoodra na 3—4 dagen de tetanus-verschijnselen zich vertoonden, met de 1000 tot 2500-voudige dose antitoxine behandeld. In één geval werd die antitoxine in de hersenen ingespoten, bij de anderen sub-arachnoïdaal, maar het een noch het ander had op het verloop der ziekte ook den minsten invloed. Dit resultaat dat met Fransche proefnemingen op aan tetanus lijdende menschen overeenstemt schijnt deze therapie wel geheel af te maken. FOKKER.

Bacterium coli. — VALAGUSSA deelt kortelijk in *Centralblatt* de resultaten mede van een onderzoek naar de virulentie van *B. coli*. Hij vond, en menig onderzoeker zal het dadelijk beamen, dat het slechts bij uitzondering gelukt den typischen *B. coli* uit faeces te isoleeren. Hij vond verder, dat de virulentie van *B. coli*, geïsoleerd uit de faeces eener kat, verandert als men dat dier een maand lang op een bepaald diët stelt: de virulentie neemt toe bij plantenvoedsel, wordt kleiner bij melk- of vleeschdiët en in het algemeen hoe gezonder, hoe normaler een dier is, des te geringer is de virulentie van zijn *B. coli*. Wat echter minder gemakkelijk zal worden aangenomen is de bewering, dat als men *B. coli* in faeces laat leven zijn morphologische en biochemische eigenschappen zoodanig veranderen, dat uit een microbe van de coligroep een typhusachtige bacil ontstaat, of dat althans *B. coli* verdrongen wordt door typhusachtige microben, die bijna altijd in de faeces worden gevonden. Die bewering die niet onwaarschijnlijk klinkt, eischt, voor men haar aanvaardt, meer gedetailleerde bewijzen. FOKKER.

PARTICULIERE CORRESPONDENTIE.

Brieven over het Zuiden.

II. GARDONE-RIVIERA.

Geachte Gérant!

Waarschijnlijk was het woord, waarmede mijn vorige brief eindigde, voor U en voor diegenen uwer lezers, die zich de moeite hadden getroost mijn opstel door te lezen, een onbekende grootheid. Gardone-Riviera is een „Kurort”, dat eerst van 1883 af als zoodanig bestaat en ligt aan het Lago di Garda, het meest oostelijke en zuidelijke der Noord-Italiaansche meren. De kaart zal U in herinnering brengen, dat het zich met zijn lengte-as uitstrekt van het N.N.O. naar het Z.Z.W. De westelijke oever echter vormt op ongeveer $\frac{1}{3}$ van zijn lengte een grooten inham of baai, waarvan de N-kust loopt van het O. naar het W. en die dus het front gericht heeft naar het Z. Die baai, de Golfo di Salò, aldus genoemd naar de plaats van dien naam, welke stad gelegen is aan het westelijke einde van den inham, is het nu, waar in de laatste decenniën de hôtels en pensions als uit den grond verrezen om te zamen een winterkurort te vormen, dat in Duitschland en

Oostenrijk, en mijns inziens te recht, reeds een grooten naam heeft verworven en algemeen bekend staat als de „Riviera der Deutschen”. Uitgaande van de oostelijke punt, vinden we daar achtereenvolgens: Maderno, Fasano, Gardone-Riviera, Salò, die den geheelen dag door het vriendelijk glimlachende zonnetje worden beschenen, dat achter den Monte Baldo verrijzend achter den Monte San Bartolomeo weer ter ruste gaat.

De Golfo di Salò is als het ware geschapen voor een winterverblijf. Zelve 76 M. boven den zeespiegel gelegen, wordt zij tegen de oostenwinden beschut door den geweldigen rug van den sneeuwberg Monte Baldo, die zich 2200 M. hoog verheft, en wiens sneeuwtoppen des avonds bij ondergaande zon een prachtig alpengloeien kunnen toonen; de noordenwinden worden tegengehouden door den Monte Lawino (ongeveer 1000 M.), Monte Pizzocolo (ongeveer 1500 M.) en Monte Spino, die te zamen één lange keten vormen aan den voet waarvan de bovengenoemde plaatjes liggen; naar het westen vinden we den Monte San Bartolomeo (600 M.), en naar het zuiden strekt zich het meer in zijn kolossale oppervlakte uit, is de horizon geheel vrij, en wordt het oog getroffen door het op ruim een half uur roeien gelegen Isola di Garda, waar het kasteel der Borghese zijn torentjes tegen de blauwe lucht doet afsteken.

De gemiddelde temperatuur van de jaren 1885—1893 bedroeg: in Oct. 13.2, Nov. 8.3, Dec. 3.9, Jan. 2.9, Febr. 4.4, Maart 8, April 12.7. Het gemiddelde der drie wintermaanden Dec., Jan., Febr. derhalve 3.7° C.

Wanneer men nu weet, dat het gemiddelde voor Arco (Zuid-Tirol) eveneens 3.7, voor Pallanza (Lago Maggiore) 3.6, Lugano 2.6, Montreux 4, Méran 1.8 bedraagt, terwijl volgens de opgaven van Dr. FRANCKEN te Mentone het gemiddelde, dat de thermometer aanwijst in de maanden Dec., Jan., Febr. en wel tusschen 8 uur 's morgens en 4 uur 's middags ongeveer 53°, 51° en 54° F. is, derhalve ongeveer 11° C., waarbij moet worden in rekening gebracht, dat de eerst aangehaalde getallen loopen over de geheele 24 uur (dag en nacht), die van Dr. FRANCKEN alleen over 8 uur van den dag, dan kan men door vergelijking beter oordeelen.

De buitengewoon zachte winter van 1898 had natuurlijk ook invloed op de gemiddelde temperaturen van Jan., Febr. en Maart; dezen bedroegen dit jaar in plaats van 2.9°, 4.4°, 8° nu 5.5°, 6° en 9.1°.

Is het wonder, dat we in dit klimaat de olijven en laurierboomen aantreffen, en dat we dus ook hier midden in den winter gefrappeerd worden door het zich in vollen bladerdos bevinden der boomen?

Maar wat mij vooral trof, en waarom ik speciaal G. R., in het algemeen de Golfo di Salò, zoo hoog stel, is de windstilte. Dr. HEINZELMANN schrijft daaromtrent: „Ich kenne keinen windgeschützteren und staubfreieren Kurort „wie Gardone-Riviera . . . . . sehr oft bewegt sich hier kaum ein Blatt”. Deze laatste woorden bevatten strikte waarheid. In de maanden Jan., Febr. en Maart van het vorige jaar, die ik voor het grootste gedeelte in die streek doorbracht, hadden we:

	windstille dagen	een weinig wind	wind resp. storm
Jan.	25	6	—
Febr.	12	13	3
Maart.	16	13	2

Derhalve 53 dagen van de 90 windstil,	d. i. 58.8 pCt.
„ 32 „ „ „ 90 weinig wind,	„ 55.5 „
„ 5 „ „ „ 90 veel wind,	„ 5.5 „

Een klein stastistiekje, dat echter veel zegt; voeg daarbij, dat het relatieve vochtigheidsgehalte van de lucht 75 pCt. bedraagt, dan geloof ik de uitspraak van Dr. DE LA HARPE in zijn, in mijn vorigen brief aangehaald, boekje te kunnen onderschrijven, welke luidt:

„Température douce, égale; humidité modérée. Bonne protection contre „les vents, peu de poussière”.

Maar genoeg, misschien al te veel cijfers! Ik meende echter er althans eenige schuldig te zijn. En nu nog enkele persoonlijke indrukken, die ik voor een volgenden, tevens laatsten, brief zal reserveeren.

J. M. C. MOUTON.

BERICHTEN.

BUITENLAND.

NEW-YORK. — Schijndood. Dr. FREUDENTHAL stelt een wijziging voor in LABORDE'S methode om de stilstaande ademhaling weer aan den gang te brengen. LABORDE grijpt de tong en trekt daaraan twintig keeren per minuut. FREUDENTHAL neemt aan, dat de werking dezer methode te verklaren is uit prikkeling der gevoelszenuwen van tong en epiglottis en meent nu, dat rechtstreeksche prikkeling van de epiglottis dezelfde uitwerking kan hebben. In een geval van narcose, waarbij adem en pols tegelijkertijd hadden opgehouden en geen ander middel baatte om den patiënt weer bij te brengen, is hem dit in weinige minuten gelukt door aan het hangend hoofd op de epiglottis heen en weer te wrijven met den wijsvinger (*Lancet*, 28 Jan.).

LONDEN. — De twee Jenners. Sir WILLIAM JENNER, de onlangs overleden lijfarts van Koningin Victoria, is dikwijls gehouden voor een familielid van den ontdekker der koepok-inenting. Zelfs na zijn dood vertelt *the New-York Medical News*, dat hij „zeer trotsch was” op zijn familiebetrekking. Dit nu is niet waar, want hij heeft, volgens *the Brit. med. Journal* heel wat tijd besteed aan het ontkennen van de verwantschap, waar hem aanhoudend naar gevraagd werd. Er wordt verhaald, dat Dr. SEATON, een der groote bevorderaars der vaccinatie, toen hij JENNER nog pas kende hem in een omnibus enkel vroeg „zijt gij” . . . en dat deze, bevreesd, de eeuwige vraag te hooren, hem driftig in de rede viel met woorden: „Neen, in het „minst niet”!

BERLIJN. — Bestrijding der tuberculose. Het Duitsche Centraal-Comité voor de oprichting van genees-oorden voor longlijders heeft besloten, van 24—27 Mei a. s. een Congres tot bestrijding der tuberculose als volksziekte bijeen te roepen, dat onder bescherming van de Keizerin,